

1

Pas mus Šildoje

pastaraisiais metais atsitiko tiek daug įsimintinų dalykų, kad būtų nedovanotinai gaila, jeigu jie nugrimztų užmarštin. Todėl aš, buvęs miesto raštininkas Jeremijas Taškus, pasiryžau apie svarbiausius iš tų įvykių papasakoti ateities kartoms. Išklousiu juos popieriuje taip, kaip viskas buvo, nieko neprikurdamas, nieko nepraleisdamas ir jokiū būdu nieko nepagražindamas!

Taigi iš pradžių pateiksiu šiokių tokių duomenų apie veiksmo vietą. Kas Šildą pažįsta, tas, dievaži, gali praleisti tą vietą neskaitęs. O tiems, kurie nepažįsta, bus pravartu susipažinti.

Šildos miestelis stovėjo dviejų upelių, Didžiosios ir Mažosios Šildos, santakoje. Rašau „stovėjo“, nes dabar to miestelio nebėra. Prieš aštuonerius metus jis sudegė iki pamatų, ir padegėme jį mes patys, jo gyventojai.

Kodėl ir kaip – apie tai vėliau.

Šiaurinėje miestelio pusėje telkšojo meldais apaugęs, abiejų upelių vandeniū maitinamas ežeras – Šildos ežeras.

Kadaise jis pasitarnavo mums kaip rotušės varpo slėptuvė. Apie tai irgi ketinu išsamiai papasakoti.

Į pietus nuo Šildos stūksojo gana status ir nuo mūsų pusės tik kur ne kur medžiais apaugęs Šildos kalnas. Nuo jo viršūnės atsiverdavo gražus vaizdas į visą miestelį. Ak, kaip dažnai aš tenai stovėdavau ir žvelgdavau žemyn į mielus malksnomis dengtus namus, vingiuotas gatveles, medinę Šv. Damijono bažnytelę ir rotušę. Gražiąją rotušę! Kiekvieną kartą ilgesys suspaudžia man širdį, kai apie ją pagalvoju.

Kaip kiekvienam tikram miesteliui ir pridera, Šildą iš visų pusių supo mūro siena. Joje buvo ketveri vartai: Ežero, Druskos, Pietų ir Kiaulių. Druskos vartai taip vadinosi mentant druskininką, kuris mums į miestą kiekvienais metais rudeniop atgabendavo brangios druskos; Ežero vartai ir Pietų vartai – na, šitie vardai turbūt aiškūs savaime, nereikia nieko aiškinti; o Kiaulių vartai taip buvo vadinami dėl to, kad pro juos miesto kiauliaganys kiekvieną rytą išgindavo kiaulių bandą, o vakare tuo pačiu keliu grįždavo.

Šioje vietoje ne pro šalį būtų ir apie atskirų gatvelių bei namų pavadinimus pakalbėti.

Pavyzdžiui, buvo Šildoje Adatos Skylutės skersgatvis, Arkliašūdžių takas, Keptų Ančių gatvė, Makaronų namai... Na, visko neišvardysi, per ilgai užsitęstų.

Prieš žlugimą Šilda turėjo tris šimtus šešiasdešimt septynis gyventojus. Maždaug ketvirtadalis jų buvo vedę vyrai, o kita dalis – moterys, vaikai ir senberniai.

Kiekvienas miestelio gyventojas mokėjo kokį nors amatą – buvo batsiuovys, siuvėjas, aludaris, mėsininkas, kepečas, vaškininkas, kalvis ar dar kas nors, – bet visus juos vienijo vienas bendras bruožas: jie uoliai dirbo žemę ir ypač daug

dėmesio skyrė gyvulininkystei. Visi turėjo už miesto po savą žemės sklypelį, o prie namų – tvartą ir daržinę. Be to, kiekvienas priešais savo trobą buvo sukrovęs po mėšlo krūvą. Dabar supranti, kokia didi gerovė viešpatavo Šildos gatvelėse?

Vaikštinėdamas po miestelį, iš visų pusių girdėdavai karškiant vištas, giedant gaidžius, kvarksint antis, gagenant žąsis, ulduojant balandžius, kriuksint kiaules, žvygaujant paršelius. Mūkė karvės, bliovė avys, žvingavo arkliai. Tai šen, tai ten bliūvodavo asilas, linksmai skalydavo ir amsėdavo dideli šunys ir maži šunėkai.

Šildoje buvo į valias visokių naminių gyvūnų. Tačiau jeigu kas būtų čia ieškojęs katės, būtų turėjęs nusivilti. Ne ne, katėms pas mus – ne vieta.

Gal atrodyt keistokai, bet mes, šildėnai, puikiai žinojome, kodėl miestelyje nepakenčiame šitų padarų.

Tikriausiai paklausite: ir kodėl gi?

Atsakymas būtų toks: iš atsargumo!

Mat kadaise, seniai seniai, į Šildą buvo atsibastęs kažkoks senas čigonas ir gyventojams išpranašavo:

– Miestelio, kuriame jūs gyvenate, laukia baisus galas! Jis žus ugnyje ir dūmuose, iš jo liks tik griuvėsių krūva ir daugiau nieko. O kalta dėl tos nelaimės bus... katė!

– Kaip? Katė? – nenorėjo patikėti gyventojai.

– Taip, taip, katė, – patvirtino čigonas. – Norite tikėkite, norite netikėkite, aš jus perspėju!

Mūsų protėviai gerai įsidėmėjo šiuos žodžius.

– O ką gali žinoti? – svarstė jie. – Šiaip ar taip, atsarga gėdos nedaro, geriau pasisaugoti!

Ir jau tą pačią dieną išvijo iš Šildos visas kates: juodas, baltas, pilkas, rudas, rainas – visas aliai vienos!

– Ir kad niekada daugiau tos kačių išperos nedrįstų į miestelį kojos įkelti! – nusprendė jie kartą ir visiems laikams.

Ir kačių Šildoje nebeliko. Tačiau kas iš to? Deja, toks atsargumas neišgelbėjo mūsų miestelio nuo pražūties. Kaip jau sakyta, nelaimė vis dėlto įvyko. Prieš aštuonerius metus. Ir kalta dėl to buvo ne katė, o pelėšunis. Tačiau nenoriu užbėgti įvykiams už akių ir čia iškloti to, ką šiaip jau dera pasakoti pabaigoje.

Tad vėl pradėdu nuo pradžios. O ta pradžia – tai mūsų senoliai.

2

Mūsų senoliai

buvo tokie gudrūs, jog net mokyčiausi profesoriai prieš juos atrodė kaip nemokšos, vos nepasakiau – bukalgalviai.

Anais laikais mūsų miestelėnai buvo didžiai gerbiami. Imperatoriai ir karaliai, kunigaikščiai ir hercogai, kai jiems koku nors sunkiu klausimu prireikdavo patarimo, ieškodami pagalbos kreipdavosi į mūsų senolius. Ir šildėnai visada pateikdavo jiems išmintingą atsakymą. Apie tai plačiai pasklido garsas, pasiekė net tolimąją Rusiją, Makedonijos imperatorių ir netgi didįjį turkų sultoną.

Tačiau ilgainiui turkų sultonui įkyrėjo kiekvieną kartą, iškilus kokiai abejonei ir prireikus patarimo, siųsti į Šildą pasiuntinius ir paskui savaičių savaites laukti, kol ateis atsakymas. Todėl liepė paklausti šildėnų, gal būtų galima tą reikalą kaip nors paprasčiau išspręsti. Ir šildėnai tučtuojau išsiuntė vieną iš saviškių į turkų žemę. Tas šildėnas perdavė turkų sultonui daug labų dienų ir pasisiūlė pasilikti už patarėją. Laimingas turkų sultonas priėmė jį išskėstomis rankomis.

Apie tai išgirdo kiti imperatoriai ir karaliai, kunigaikščiai ir hercogai ir nutarė pasekti turkų sultono pavyzdžiu. Kiekvienas užsigėidė savo dvare turėti po šildėną.

Na, ir prasidėjo! Vyrai pasipylė iš Šildos kaip šiltos bandelės iš krosnies. Jie traukė į Bavariją ir Saksoniją, į Prancūziją, Italiją, Ispaniją, Angliją ir visur kitur. O mūsų senolės pasiliko namie su vaikais ir samdiniais ir toliau tvarkė ūkio reikalus. Juk kažkas miestelyje turėjo nudurbti darbus, prižiūrėti laukus ir daržus, pasirūpinti gyvulėliais.

Mūsų senoliai uoliai tarnavo svetimiams ponams, tvarkė jų valstybės reikalus, sugalvojo daug naujų ir didžiai išmintingų įstatymų, narpliojo ir sprendė kebliausius ginčus. Plušėdami svetur, ilgainiui jie pelnė aukštus postus, titulus ir turtus. Ir buvo labai gerbiami.

Didžiuliai pinigai plaukė tais metais į Šildą, nes mūsų taupūs senoliai visa, ką užsienyje uždirbo, centas į centą siuntė namo. Tad netruko susidaryti graži sumelė, ir kiekvienam galėjo atrodyti, kad Šildos moterys džiaugiasi tuo neatsidžiaugia.

3

Tačiau senolės

žiūrėjo į tai visai kitaip. Kaip? Tą šildėnai sužinojo iš laiško, kurį Šildos moterys jiems nusiuntė po kelerių metų. Laiškas buvo parašytas raudonu rašalu, ir kiekvienas šildėnas gavo po to laiško nuorašą. Jie perskaitė jį vieną kartą, perskaitė antrą kartą, kraipė galvas ir vėl skaitė, skaitė.

Tame laiške buvo rašoma:

„Mielieji vyrai!

Mes rašome jums šį laišką prisipirtos didelės bėdos ir vargo. Raudonas rašalas reiškia, kad laiškas parašytas mūsų krauju. Skaitykite jį ir dėkitės jo žodžius į širdį!

Nuo tada, kai jūs mus palikote, praėjo daug metų. Kadaisį Šilda buvo klestintis miestelis. Deja, per tą laiką viskas pasikeitė. Bet dėl to kaltos ne mes, o jūs! Juk mes esame silpnos moterys,

o ne vyrai. Niekas mūsų neklauso. Mergos yra tinginės, o bernai iškūlus. Jie nori tik valgyti ir gerti, o ne dirbti. Laukuose žūsta javai, nyksta neprižiūrimi gyvuliai, tvartai skesta mėšle, pilna parazitų. Niekas netaiso gatvių nei kelių. Nėra kam lopyti tvorų ir dengti stogų. Lietus tiesiog pliaupia į sviubos katilus! Šuliniai išseko, tiltai supuvo, daržai apėjo dilgėmis.

Bet gana apie tai! Norėdamos viską apsaityti, galėtume nesunkiai ištisa knygą parašyti. Tik vieno dalyko, paskutinio, jokių gyvų negalime nutylėti: mes nesusitvarkome su vaikais!

Jie tiesiog lipa mums ant galvos. Visus gerus pamokymus leidžia pro ausis. Mergiotės pasidavė akiplėšos, berniokai – plevėšos. Jeigu mes juos subarame, jie negražiai atsikalbinėja. Jeigu taikomės išperti kaili, jie iš mūsų tik juokiasi. Žodžiu, trūksta stiprios rankos.

Viską, ką ketinom, parašėm. Būdami protingi, patys žinosite, ką jums daryti. Tačiau jeigu iki sekmadienio po Petrinių ir Povilinių negrįšite namo, tai ir pasilikit tenai, kur pipirai auga! Dė baigtas kriukis!

Šildos moterys